

VIENKĀRŠOTIE PROCESI – LĪDZSVARA MEKLĒJUMOS STARP TAISNĪBU UN ĀTRUMU

SIMPLIFIED CRIMINAL PROCEEDINGS – IN SEARCH OF BALANCE BETWEEN JUSTICE AND SPEED

Jānis Maizītis

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Krimināltiesisko zinātņu katedras lektors

Summary

The author focuses on the concepts of truth and speed in the context of criminal proceedings, particularly with regard to the links between truth and speed, and the requirements to ensure fair regulation of criminal proceedings. The author analyses the concepts of speed and truth as they relate to simplified criminal proceedings. The author examines the efficacy of criminal proceedings and human rights not only as they relate to the subjects of criminal proceedings but also to other participants in this process. The author outlines possible theoretical and practical solutions to these issues.

Atslēgvārdi: kriminālprocess, pabeigšanas veidi, kriminālprocesa mērķis, taisnība, ātrums, iespējamais līdzsvars starp dažādiem kriminālprocesa pamatprincipiem.

Keywords: criminal proceedings, ways of completion, the goal of criminal proceedings, truth, speed, possible balance between several basic principles of criminal proceedings.

Ievads

Raksta mērķis ir analizēt un izteikt viedokli par taisnības un kriminālprocesa ātruma formulējumiem kriminālprocesā. Taisnības un ātruma jēdzieni tiks analizēti saistībā ar nepieciešamību kriminālprocesā precizēt taisnīgu kriminālprocesa noregulējumu. Kriminālprocesa ātrums un taisnība tiks analizēti saistībā ar vienkāršotajiem kriminālprocesiem. Tiks vērtēts kriminālprocesa ekonomiskums un cilvēktiesības ne tikai personām, kurām ir tiesības uz aizstāvību, bet arī citiem procesa dalībniekiem. Piedāvāta Kriminālprocesa kodeksa (turpmāk – KPK) 1. panta precizēta redakcija, izceļot līdzsvara nozīmi Kriminālprocesa mērķa sasniegšanā. Diskutēts arī par citām Kriminālprocesa likuma pantu redakcijām.

Nobriedušas diskusijas

No 2005. gada 1. oktobra, kad stājās spēkā Kriminālprocesa likums¹ (turpmāk – KPL), ir pagājuši gandrīz septiņpadsmit gadi, līdz ar to vairs nav pamata diskutēt par jauno KPL. Pietiekami daudz diskusiju ir bijis par kriminālprocesa mērķi. Līdz 2021. gada 1. februārim KPL ir grozīts un papildināts 43 reizes². Likumā iestrādātās normas, kuras palīdz sasniegt deklarēto kriminālprocesa mērķi, ir diskutējamas, tai skaitā par kriminālprocesa taisnīgumu un ātrumu vienkāršotajos procesos. Šīs diskusijas vienkārši ir nobriedušas.

KPL struktūra veidota tā, ka likuma A daļas 1. nodaļa nosaka KPL pamatnoteikumus, bet 2. nodaļa – KPL pamatprincipus. Būtībā pamatnoteikumi un pamatprincipi uzskatāmi par vadlīnijām krimināllietu izmeklēšanai un iztiesāšanai. Pamatnoteikumu un pamatprincipu formulēšana jau ieviesusies kā juridiska tradīcija, lai gan vēl 1934. gada Latvijas Kriminālprocesa likumā³ vispārējie noteikumi formulēti ļoti lakoniski. 1. pantā noteikts, ka nevienu nevar vajāt tiesas ceļā par noziedzīgu nodarījumu, iekams viņš nav saukts pie atbildības šajos likumos noteiktajā kārtībā. Nav norādīti citi pamatprincipi, kā tas ir KPL, vienkārši jāievēro likumā noteiktā izmeklēšanas un iztiesāšanas kārtība. Autors gan uzskata, ka KPL pamatprincipi saistāmi ar tagad attīstītiem vispārējiem tiesību principiem, kuru iztulkošana un saistība ar KPL normām vēl maz pētīta un analizēta. Par starpkaru Latvijas juridiskās domas, tātad arī kriminālprocesa, attīstību jāņem vērā profesores D. Rezevska izteiktās atziņas: “Jau tolaik viņu darbos pavidēja idejas, ka tiesību principiem varētu būt normatīvi saistošs spēks un ka tiem vajadzētu būtiski ietekmēt rakstīto normu pieņemšanas un piemērošanas procesus, tomēr šīs teorijas pie vajadzības izteiksmes formulējumiem apstājās un tālāk netika attīstīti acimredzami tādēļ, ka tiesiskās sistēmas normālā attīstības gaita tika pārtraukta.”⁴ Taisnība, kriminālprocesa ātrums mūsdienās arī ir diskutējams saistībā ar vispārējiem tiesību principiem.

Līdz ar KPL spēkā stāšanos daudz ir diskutēts par dažādiem kriminālprocesa pabeigšanas veidiem, kuri paredzēti KPL. Pamatā diskusijas ir bijušas par vienkāršotajiem kriminālprocesiem. Tādu ieviešana bija viens no KPL radīšanas mērķiem. KPL tie nav tieši definēti, bet raksturojums dots jau neilgi pēc KPL stāšanās spēkā. Profesores Ā. Meikalīša un K. Strada-Rozenberga norādīja: “Mūsaprāt, pie vienkāršotajiem procesiem būtu pieskaitāmi šādi kriminālprocesa veidi, kas bija pazīstami gan KPK, gan ir iekļauti KPL:

- 1) kriminālprocesa izbeigšana, atbrīvojot no kriminālatbildības – KPK 5-3. p., KPL 379. p.;
- 2) nosacīta kriminālprocesa izbeigšana – KPL 5-4. p., KPL 34. nodaļa;
- 3) vienošanās process – KPK 19 a nodaļa, KPL 38., 49., 50. nodaļa;
- 4) lietas izskatīšana tiesā bez pierādījumu pārbaudes – KPK 276-1. p., KPL 499. pants;
- 5) saīsinātais process – KPK 9. sadaļa, KPL 37. nodaļa;

¹ Kriminālprocesa likums: LV likums. Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005., Nr 74 (3232).

² Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieejams: www.likumi.lv/la/id/107820-kriminalprocesa_likums [aplūkots 01.03.2021.].

³ Latvijas Kriminālprocesa likumi, 1934, [b. v.].

⁴ Rezevska D. Vispārējo tiesību principu nozīme un piemērošana. 2. izd. Rīga: Daigas Rezevska izdevums, 2015, 22. lpp.

Kā arī pie vienkāršotajiem procesiem var pieskaitīt vēl divas papildu vienkāršotās formas, kas ir jauninājums KPL:

- 6) prokurora priekšraksts par sodu – KPL 35. nodaļa;
- 7) process neatliekamības kārtībā – KPL 36. nodaļa.⁵

Kaut vai skaitliski lielas vienkāršošanas iespējas. Dažbrīd jau izteikti viedokļi, vai nav par daudz un kā tās ir veicinājušas KPL 1. p. noteikto kriminālprocesa mērķa sasniegšanu – noteikt tādu kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma (turpmāk – KL) normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē. Diskusiju rezultāts un piemērošanas prakse ir grozījumu KPL rezultāts, pēc būtības apvienojot saīsināto procesu un neatliekamības kārtību vienā procesā – paātrinātajā procesā.⁶ Būtiskākā abu vienkāršoto procesu atšķirība bija dienu skaits, cik pirmstiesas procesam bija atvēlētas izmeklētājam un prokuroram. Grozījumu būtība – izmeklētājam izmeklēšanai 30 dienas, prokuroram kriminālvajāšanai 10 dienas. Vēl būtisks nosacījums ir tas, ka likumā noteiktajos termiņos vienkāršotos procesus ir bijis iespējams nosūtīt uz tiesu arī vispārējā kārtībā. Tas ir arī viens no galvenajiem pārdomu cēloņiem. Vai efektīvs Krimināllikuma normu piemērojums un taisnīgs krimināltiesisko attiecību noregulējums ir un kādā mērā saistīts ar vienkāršotajiem kriminālprocesa pabeigšanas veidiem, vai nav nepieciešams koriģēt kriminālprocesa mērķa formulējumu, ko nozīmē taisnība un ātrums kriminālprocesuālajā kārtībā?

Autors uzskata, ka procesa virzītājam nepieciešams noteikt papildu pienākumus precizētam kriminālprocesa mērķim, tāpēc jāsaprot, ar ko kriminālprocesā saprotami tādi jēdzieni kā taisnība un ātrums.

Vispirms taisnība, kā jēdziens saprotams. Vienkāršoti kriminālprocesa mērķis ir taisnīgs kriminālprocesuālo attiecību noregulējums. Taisnība juridiskajās tiesībās tiek pastāvīgi piesaukta. Tas notiek arī cilvēku sadzīvē visdažādākajā kontekstā – viņam ir taisnība, man ir taisnība, izmeklētājam ir taisnība, tiesnesim ir taisnība. Pie kam tiesībās, tai skaitā krimināltiesībās, nereti taisnības jēdziens tiek izteikts pretstatā. Izmeklētājam ir taisnība, bet prokuroram nav taisnība. Tiesnesim nav taisnība, bet izmeklētājam un prokuroram ir taisnība utt. Tas nozīmē, ka taisnība nav viendabīgs jēdziens. Tāds tas ir bijis jau no antīkajiem laikiem, kur taisnīgumam piedēvēts dievišķuma jēdziens.

Tā antīkajā mitoloģijā Temīda – Gajas un Urāna meita – simbolizē vispārēju kārtību un tiesības dabā, starp dieviem un cilvēkiem. Tās atribūti ir pārpilnības rags un svāri.⁷ Grieķu mitoloģijā Temīda tiek uzskatīta par taisnības un likumības dievieti, likumības pamatu.⁸

Juridiskajā simbolikā daudz tiek atspoguļots Temīdas atribūts svāri. Tas nozīmē, ka taisnības meklējumi saistāmi ar līdzsvara meklējumiem. Līdzsvara

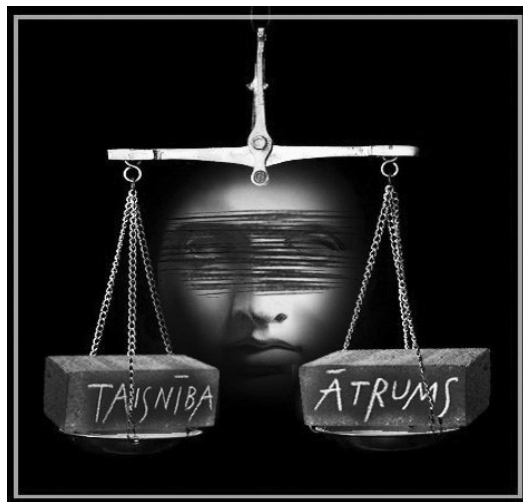
⁵ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2005–2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 43. lpp.

⁶ Grozījumi Kriminālprocesa likumā: LV likums. 20.06.2018. Latvijas Vēstnesis, 04.07.2018., Nr. 132. Stājies spēkā 01.09.2018.

⁷ Античная мифология с античными комметариями к ней. Собрание первоисточников, статьи и комментарии проф. А. Ф. Лосева. ФОЛИО & ЭКСМО, 2005, с. 338.

⁸ Čakule A., Čirule B., Eglājs A. u. c. Mitoloģijas enciklopēdija. 1. sēj. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 1993, 131. lpp.

meklējumi arī ir taisnības līdzsvarošana ar ātrumu kriminālprocesā, ko grafiski-provocējoši var attēlot šādi:

Noteikti taisnība un ātrums nav vienīgie principi kriminālprocesā, kuriem būtu vieta taisnības dievietes svaru kausos, bet vieni no – noteikti.

Taisnīgs krimināltiesisko attiecību noregulējums ir KPL mērķis, bet ātrumam ir nedaudz citāds, pat sarežģītāks konteksts kriminālprocesuālajā kārtībā. Vispirms KPL principos tieši nedefinēts jēdziens, bet ikdienā fizikāls jēdziens, kurš tiek lietots visdažādākajās dzīves situācijās. Ja krimināllietas izmeklēšana tiek uzskatīta par kustību, ko tā var uzskatīt, – tiek izdarītas izmeklēšanas darbības, ekspertīzes, iegūti pierādījumi, tad iespējams arī juridiski runāt par kustības, tātad izmeklēšanas un iztiesāšanas ātrumu. “Katra kustība ilgst kādu laiku t , ko sauc par kustības laiku. Taču kustības temps dažādos ceļa posmos var būt gan ātrāks, gan lēnāks. Un var pat būt tā, ka gājējs vai braucējs kādu laiku ir apstājies. Pasažieru prāmji iegriežas ostās, lidmašīnas nolaižas lidlaukos, taču galu galā maršrutos paredzētais ceļš ir mērīts – visā kustības laikā t ir veikts ceļš l . Zinot abus šos lielumus, var noteikt kustības vidējo ātrumu.”⁹

Vienkāršākā fizikas vidējā ātruma formula ir

$$V_{\text{vid}} = l \text{ (veiktais ceļš)} : t \text{ (kustības ātrums)}^{10}$$

Juridiskā kontekstā – visa izmeklēšanas, iztiesāšanas gaita līdz gala nolēmam, dalīta ar kalendāro laiku – dienas, nedēļas, mēneši, gadi.

Nevienam nesagādā grūtības izprast, kas ir ātri, lēni, ilgstoši. Sarežģītāk ir ar juridisko terminoloģiju un juridisko būtību. Noteikti ātruma juridiskā būtība iekļauta KPL 14. pantā, kurā ātrums saprotams ar to, ka ikvienam ir tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu sapratīgā termiņā, t. i., bez neattaisnotas novilcināšanas. Kriminālprocesa pabeigšana sapratīgā termiņā ir saistīta ar lietas apjomu, juridisko sarežģītību, procesuālo darbību daudzumu, procesā iesaistīto

⁹ Fizika 10. klasei. Mācību grāmata. Lielvārde: Lielvārds, 2018, 38. lpp.

¹⁰ Ibid.

personu attieksmi pret pienākumu pildīšanu un citiem objektīviem apstākļiem. Procesa virzītājam jāizvēlas konkrētiem apstākļiem atbilstošais vienkāršākais kriminālprocesa veids, kas nepieļauj neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē un nepamatotus izdevumus. Konkretizējot KPL 14. panta būtību, kriminālprocess jāpabeidz iespējami ātri, ņemot vērā individuālos krimināllietas apstākļus, tas viss tiešākajā veidā saistīts ar vienkāršāko kriminālprocesa veidu izvēli. Taču atkal izvirzāms jautājums par taisnību, taisnīgu krimināltiesisko attiecību noregulējumu. KPL mēs neatradīsim pantus, kas noteiktu, ka kriminālprocesuālajā kārtībā noskaidrojama taisnība. Autors krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu uzskata par maksimāli iespējamo tuvināšanos Taisnībai. To apliecina arī Temīdas dievišķums, jo taisnība ir svaru vienā svaru atsvarā, izvēlētās tēmas kontekstā – ātrums otrā atsvarā. Pie kam Temīdas atribūts – svāri – tiek parasti saprasti un attēloti kā līdzsvars. KPL 14. p. saprātīgu termiņu jēdziens papildināms ar līdzsvara meklējumiem starp taisnību un saprātīgu termiņu. Tuvināšanās taisnīgumam nevar pazust, tikai koncentrējoties uz vienkāršoto procesu izvēles nepieciešamību. Jānovērtē, vai vienkāršotā procesa izvēle neattālina no taisnības, vai kritiskākajā situācijā vispār izslēdz taisnības noskaidrošanu jebkurā pakāpē.

Autors uzskata, ka taisnīgs krimināltiesisko attiecību noregulējums vistiešākajā kontekstā saistāms arī ar vispārējiem tiesību principiem.

Tālākajā raksta daļā autors centīsies piedāvāt diskusiju pēc principa – vienkāršāk; vienkāršāk ir līdzvērtīgs jēdzieniem ātrāk, ātrāk un taisnīgāk, taisnīgāk.

Vienkāršošanas iespējas KPL ir noteiktas ļoti plašas, arī pēc divu pabeigšanas veidu apvienošanas tas ir iespējams sešos dažādos veidos kā izmeklēšanā, tā lietas iztiesāšanas gaitā. Viens no būtiskākajiem jautājumiem ir procesa virzītāja izvēle, cik lielā mērā tā ir saistīta ar kriminālprocesa mērķa sasniegšanu, izpratni par ātrumu, taisnīgumu. Ģenerālprokurors Juris Stukāns publiski ir izteicies par pēdējām tendencēm attiecībā uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. “Kā minimums jau šobrīd 30 procenti kriminālprocesu, kur ir zināms pārkāpējs (braukšana dzērumā, kukuļņemšana, sīkās zādzības u. c.), tiek pabeigti līdz 48 stundu laikā.”¹¹ Var strīdēties, vai tas ir daudz vai maz. Vērtējot tikai vienkāršoto procesu piemērošanu, var diskutēt, vai tas procentuāli ir daudz Latvijas iedzīvotāju skaitam, noziedzības līmenim un kriminālprocesā iesaistīto amatpersonu skaitam, un valsts budžeta izmaksām. KPL piemērošanas prakse ir pierādījusi, ka praktisko rezultātu sasniegšanai tomēr svarīgas ir teorētiskās nostādnes un to ieviešana un izpratne praksē.

Kura procesa virzītāja rīcībai ir izšķiroša nozīme kriminālprocesa pabeigšanas veida izvēlē? KPL 27. p. visiem procesa virzītājiem nav tieši noteikts, ka jāizvēlas atbilstoši lietas apstākļiem vienkāršākais kriminālprocess. KPL 29. p. 1. d. 4. p. ir noteikts procesa virzītāja – izmeklētāja – pienākums izvēlēties konkrētajiem apstākļiem atbilstošu vienkāršoto kriminālprocesa veidu, kā arī izvēlēties un veikt tādas procesuālās darbības, lai nodrošinātu kriminālprocesa mērķa sasniegšanu pēc iespējas ātrāk un ekonomiskāk. Izvēloties kriminālprocesa pabeigšanas veidu, nozīmīgākā ir izmeklētāja savlaicīga minētā pienākuma izpilde. Vienkāršoto kriminālprocesa izvēle KPL ir pastiprināta ar dažādiem uzraudzības mehānismiem.

¹¹ Libeka M. Saruna ar ģenerālprokuroru Juri Stukānu. Pieejams: <https://www.la.lv/jau-sobrid-30-kriminalprocesu-tiek-pabeigti-lidz-48-stundu-laika-saruna-ar-generalprokuroru-juris-stukanu> [aplūkots 02.02.2021.].

Izmeklētāja tiešā priekšnieka KPL 31. p. 2. d. 4. p. pienākums ir dot norādījumus par izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbību veikšanu, ja procesa virzītājs nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu un pieļauj neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē vai vilcināšanos. Līdzīgi KPL 31. p. 2. d. 1. p. noteikts uzraugošā prokurora pienākums dot norādījumus par procesa veida izvēli, izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbību veikšanu, ja procesa virzītājs nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu un pieļauj neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē vai vilcināšanos. Tādas pašas tiesības noteiktas arī amatā augstākam prokuroram 46. p. 2. d. 6. p. Jāuzsver ne vairs pienākums, bet tiesības. Pienākumu nav arī tādā procesa virzītājam kā tiesnesis KPL, kas gan neizslēdz, piemēram, KPL 499. p. piemērošanu tiesā un kas ir attiecināms uz vienkāršotajiem procesiem.

Ko nozīmē minētie pienākumi, arī tiesības? Ar likuma normām tiek pastiprināts pienākums sasniegt kriminālprocesa mērķi, lai gan teorētiski to ir spējīgs paveikt viens procesa virzītājs – izmeklētājs.

Pienākumi, kuri noteikti, bet, tos neizpildot, reālas sankcijas vai sekas nav noteiktas. Tāpēc izšķiroša ir kriminālprocesa mērķa pastāvīga un patstāvīga izpratne ne tikai attiecībā uz vienu konkrētu kriminālprocesu, bet visu izmeklējamu un iztiesājamo krimināllietu kopumu. Pie kam mērķa, kas neaprobežojas ar taisnības dažādo izpratni, bet līdzsvara nodrošināšanu starp taisnību un ātrumu. Šāda mērķa sasniegšanai noteikti ir nepieciešama procesa virzītāju ieinteresētība.

KPK attiecībā uz ātrumu ir svarīgs šāds kritērijs – kurā no kriminālprocesa stadijām notiek kriminālprocesa pabeigšana. Tā ir iespējama kā kriminālvajāšanas stadijā, tā arī lietas iztiesāšanas stadijā tiesā, un no tā atkarīgs kriminālprocesa pabeigšanas kopējais ātrums.

“Konstatēts, ka salīdzināmos apstākļos saprātīgu termiņu pārkāpumi tiek gan atzīti, gan noliegti, turklāt pārkāpuma konstatēšanas gadījumā piemēroti dažādi tiesiskie risinājumi. 77% no visiem konstatētajiem gadījumiem, kad tikušas pārkāptas personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tiesas rīcības variants ir bijusi vai nu atbrīvošana no soda, vai soda “mīkstināšana”. Lie-lākajā daļā gadījumu tiesas izvēlas piemērot vieglāku sodu sankcijas ietvaros.”¹² Domājot paralēli ar ātrumu fizikā, KPL dod iespēju apstāties un neturpināt ceļu, ja ātrums nav bijis pietiekams. Saskaņā ar KPL 1. p. 5. d. saprātīga termiņa neievērošana var būt pamats procesa izbeigšanai šajā likumā noteiktajā kārtībā, kas gan ir salīdzinoši rets kriminālprocesa pabeigšanas rezultāts, un noteikti ir ļoti daudz jautājumu, vai šādu KPL iespēju izmantošana ir saistīta ar taisnību. Līdzsvara neievērošana šādās situācijās būs viegli konstatējama, un tas būs tas vai cits procesa virzītājs.

Skaidrojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) judikatūru Latvijas lietās, kas saistītas ar procesa ilgumu, ir minēti četri ECT kritēriji par lietas sarežģītību:

- juridiski un faktiski sarežģītas lietas;
- sarežģīti un sensitīvi vēsturiski jautājumi;
- liels skaits apsūdzēto, liecinieku, cietušo;
- daudzas apsūdzības epizodes krimināllietās vai pārrobežu elements.

¹² Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pētījums: tiesu prakse par tiesībām uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā nav vienveidīga. 25.02.2014. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/par-notikumiem/petijums-tiesu-prakse-par-tiesibam-uz-kriminalprocesa-pabeigšanu-sapratiga-termina-nav-vienveidiga/> [aplūkots 03.03.2020.].

Pārskatā secināts, ka krimināllietas izskatīšana trīs instancēs laika posmā, kas nepārsniedz trīs gadus, nerada jautājumus par ieilgušu procesu. Sarežģītu, apjomīgu lietu iztiesāšana 5–6 vai vairāk gadu garumā ir pieļaujama, taču jāvērtē pārējie elementi, kas ietekmē tiesvedības ilgumu, – pušu rīcība un iesniedzēja procesā skartās intereses. Lietā, kuras izskatīšanas ilgums pārsniedz 10 gadus, pastāv ļoti liela iespēja, ka ir pārkāptas personas tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā, tādēļ valsts iestāžu rīcībai raita procesa nodrošināšanā šādos gadījumos varētu būt izšķiroša nozīme.¹³

Secinājumus var uzskatīt arī par kriminālprocesa ātruma ieteikumiem. Taču atkal ir jāvērtē ātruma ieteikumi un taisnība. Kāds ir iespējamais līdzsvars Temīdas svaru kausos starp taisnību un ātrumu?

Pēdējos gados diezgan nemainīgs ir dažāds kriminālprocesuālo pabeigšanas veidu skaits: 2020. gadā tiesām nodotas 5446 krimināllietas vispārējā kārtībā, vienošanās procesa kārtībā 1630 krimināllietas, paātrinātā procesa kārtībā 932 krimināllietas. Kopā uz tiesu prokuratūras iestādes nosūtījušas krimināllietas par 14 158 noziedzīgiem nodarījumiem un 9019 apsūdzētām personām.

Piemērojot vienkāršotos pabeigšanas veidus, prokuratūras iestādēs pabeigti 1972 kriminālprocesi ar prokurora priekšrakstu par sodu, 365 kriminālprocesi, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības, 242 kriminālprocesi, piemērojot KPK 379. p. Pēdējo gadu tendence ir piemērot vairāk prokurora priekšrakstus par sodu.¹⁴

Kāds ir galvenais secinājums par vienkāršoto procesu piemērošanu? Visi vienkāršotie procesi, kuri paredzēti likumdošanā, praksē tiek piemēroti, taču, ievērojot to lielo skaitu, piemērošana ir sadrumstalota, lielākais lietu skaits tomēr uz tiesu tiek nosūtīts vispārējā kārtībā. Noteikti ir iespējas vienkāršoto procesu tālākai attīstībai to piemērošanā. Vienkāršoto procesu piemērošanas fakts pats par sevi nenozīmē taisnīgu krimināltiesisko attiecību noregulējumu, ja KPL mērķi bijis iespējams sasniegt, arī pabeidzot lietu vispārējā kārtībā, un otrādi, vispārējā kārtībā ir bijis iespējams panākt taisnīgu krimināltiesisko attiecību noregulējumu, varbūt pat ātrāk. Nenoliedzami katra krimināllietā ir individuāla, taču KPL mērķa sasniegšanā nepieciešams procesa virzītājiem domāt un ievērot līdzsvaru starp taisnību, kurai iespējams tuvoties, un ātrumu – cik ātri tas iespējams. Šādā kontekstā KPL tiek izteikti atsevišķi priekšlikumi, vispirmām kārtām KPL mērķa formulējumā ieviest jaunu vadlīniju – līdzsvaru. To nosakot arī kā procesa virzītāja pienākumu, izvēloties vienkāršoto pabeigšanas veidu.

Secinājumi

1. KPL 1. pantu formulēt šādi:

Kriminālprocesa likuma mērķis ir noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.

Taisnīgs noregulējums **līdzsvarojams** ar ātrumu kriminālprocesā un saprātīgiem termiņiem.

¹³ Laizāne S. ECT secinājumi par procesa ilgumu Latvijas lietās. Pieejams: <https://lvportals.lv/tiesas/322223-ect-secinajumi-par-procesa-ilgumu-latvijas-lietas-2020> [aplūkots 03.03.2020.].

¹⁴ Prokuratūras gada pārskats par 2020. gadu. Pieejams: <https://lrp.gov.lv> [aplūkots 03.03.2020.].

2. Papildināt **KPL 14. pantu. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā.**
 - (1) Ikvienam ir tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā un ātrumā, t. i., bez neattaisnotas novilcināšanas, ievērojot taisnīguma un ātruma **līdzsvaru**. Kriminālprocesa pabeigšana saprātīgā termiņā ir saistīta ar lietas apjomu, juridisko sarežģītību, procesuālo darbību daudzumu, procesā iesaistīto personu attieksmi pret pienākumu pildīšanu un citiem objektīviem apstākļiem.
3. Papildināt **27. pantu. Procesa virzītājs**
 - (1) Procesa virzītājs ir amatpersona vai tiesa, kas konkrētajā brīdī vada kriminālprocesu. Procesa virzītājs:
 - 2) pieņem lēmumus par procesa virzību, ievērojot **līdzsvara principus** kriminālprocesa mērķa sasniegšanai.
4. Papildināt **KPL 29. panta 1. d. 4. p.**
 - 4) izvēlēties konkrētajiem apstākļiem atbilstošu vienkāršāko kriminālprocesa veidu, kā arī izvēlēties un veikt tādas procesuālas darbības, lai nodrošinātu kriminālprocesa sasniegšanu pēc iespējas ātrāk un ekonomiskāk, ievērojot **līdzsvara** principus.
5. Papildināt **KPL 31. p. 1. d. 4. p.**
 - 4) dot norādījumus par izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbību veikšanu, ja procesa virzītājs nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu un pieļauj neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē vai vilcināšanos, ievērojot **līdzsvara** principus.
6. Papildināt **KPL 37. p. 2. d. 1. p.**
 - 1) dot norādījumus par procesa veida izvēli, izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbību veikšanu, ja procesa virzītājs nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu un pieļauj neattaisnotu vilcināšanos personas dzīvē vai vilcināšanos, ievērojot **līdzsvara principus**.